

Naturklagenævnets afgørelse
af 6. maj 2009
om fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring
Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune.
(NKN-111-00039)

Fredningsnævnet for København har den 24. september 2007 truffet afgørelse om fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune og samtidig truffet afgørelse om erstatning for fredningen. Fredningssagen er rejst den 13. april 2005 af Danmarks Naturfredningsforening, Værløse Kommune (nu Furesø Kommune) og Københavns Amt og omfatter et areal på ca. 66 ha. 12,5 ha ejes af Furesø Kommune, 19,5 ha af Københavns Energi, 5 ha af privat ejer Thomas Møllerup Skov, og 29 ha er ejet af Kuben Byg A/S. Fredningsnævnets afgørelser er påklaget til Naturklagenævnet af Furesø Kommune og af Agrovi Advokater på vegne af en lodsejer. Lodsejerens klage vedrører både fredningens indhold og fredningserstatningens størrelse. Kommunens klage vedrører oprydningen af arealet.

Fredningsområdet

Fredningsområdet kan beskrives således:

1. Præstesø med omliggende lave eng- og græsningsområder

Præstesø er et tidligere afvandet sø/moseareal, der ved naturgenopretning har fået hævet vandstanden. Området indeholder lavtliggende beskyttede mose- og engarealer. Mod vest er skræntarealet beskyttet af overdrev. Arealerne omkring Præstesø henligger som afgræssede, lysåbne arealer iblandt områder med gammel, mosbegrøet vidjeskov. Der findes artsrige kær og mere kulturprægede enge. Der er en varieret flora med flere ualmindelige arter.

2. Skrænt- og overdrevsarealer syd for Præstesø og mod Søndersø samt plateau med Hjortøgård og arealerne vest og syd herfor.

I området findes flere småmoser, overdrevsområder, høsletenge samt det tidligere Københavns Amts eneste naturlige lynghede med mange af hedens karakteristiske arter.

3. Søndersøs lavtliggende bredområder

Bredzonen omkring Søndersø er registreret som beskyttet mose. Mosearealerne har karakter af sumpskov med en dominans af Rød-El.

I hele fredningsområdet er der et mangfoldigt fugleliv.

Stiforbindelser

Gennem fredningsområdet løber den regionale hovedsti, der fra syd om Søndersø fører gennem området og videre syd om Kirke Værløse til landskabsstrøget langs Bunds Å.

Man kan også komme til området via en sti, der går nord om Søndersø, og via en sti, der løber langs områdets grænse mod vest. Der er fra nord adgang til området via sti fra Dalsø Parks grønne områder, ad markvej og sti fra Kirke Værløse.

Planlægningsforhold

Regionale interesser: I Regionplan 2005 indgår fredningsområdet i et større regionalt biologisk, geologisk, landskabeligt interesseområde samt regionalt friluftsområde. Området var desuden et af Københavns Amts vigtigste indsatsområder for naturgenopretning.

Kommuneplaner: I Kommuneplan 1997-2009 for Værløse Kommune fremgår, at de rekreative muligheder for Værløse Kommunes borgere bør søges tilgodeset, såfremt Flyvestationens virksomhed indskrænkes.

Det foreslåede fredningsområde er i sin helhed beliggende i landzone.

Naturbeskyttelse

En meget stor del af området er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 om biotopbeskyttelse samt lovens §§ 16, 17 og 18 om bygge- og beskyttelseslinjer omkring søer, skove og fortidsminder. En del af området er desuden omfattet af fredskovspligt.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningen har primært til formål at sikre områdets botaniske, geologiske og landskabelige interesser, sikre og forbedre offentlighedens adgang samt skabe grundlag for naturgenopretning og naturpleje af dele af området.

Fredningsnævnet har fastsat bestemmelser i overensstemmelse med ovenstående.

I henhold til fredningens § 3 skal der ske en oprydning på arealet, herunder fjernelse af overflødige bygninger og tekniske anlæg, efter tilsynsmyndighedens nærmere bestemmelse. Arbejdet udføres af Furesø kommune uden udgift for ejeren. Det fremgår endvidere af bestemmelsen, at fredningen ikke er til hinder for anlæg af naturstier efter lovgivningen herom.

Efter § 5 skal Furesø Kommune udarbejde en plejeplan for hele området. Plejeplanen kan regulere afgrænsning ved at bestemme dyrearter/dyreracer og antallet af dyr, samt fastsætte tidspunkter for disse foranstaltninger. Plejeplanen kan desuden indeholde forslag til etablering af læ- og foderhuse til græsningsdyrene og bestemmelser om naturstier.

Området skal holdes åbent og tilgængeligt for offentligheden. Dette omfatter også arealer, som er hegnede af hensyn til græssende dyr, jf. § 6.

Klagerne

Fredningsnævnets afgørelse af 24. september 2007 er påklaget til Naturklagenævnet af Furesø Kommune for så vidt angår oprydningen af arealet, og af Agrovi Advokater på vegne af Thomas Møllerup Skov både for så vidt angår fredningens indhold og fredningserstatningens størrelse.

Klagerne over fredningserstatningen er gengivet i Naturklagenævnets afgørelse af dags dato om erstatning for fredning af den nordøstlige del af Flyvestation Værløse og tilstødende arealer omkring Præstesø og Søndersø i Furesø Kommune. I det følgende gives i hovedtræk klagerne over fredningens indhold.

Furesø Kommune har anført, at kommunen som sådan anerkender fredningskendelsen, men at der i den endelige fredningskendelse af 24. september 2007 i § 3 er indført en ny bestemmelse om, at Furesø Kommune skal stå for oprydningen på arealet, herunder fjernelse af overflødige bygninger og tekniske anlæg. Kommunen finder det i den forbindelse ikke rimeligt, at fredningen pålægger kommunen oprydning på private arealer.

Agrovi Advokater har anført følgende klagepunkter:

At der gives Furesø Kommune alt for mange beføjelser via plejeplanen, der blandt andet kan indeholde bestemmelser om:

- at der ikke må tilskudsfores
- at tilstandsændringer kun må foretages med tilladelse
- at hegning m.v. kun må foretages efter indhentet tilladelse
- at regulering af afgræsning sker ved at bestemme dyrearter/dyreracer og antallet heraf,
- at der skal etableres læ- og foderhuse til dyrene, og
- at der kan fastsættes bestemmelser om naturstier.

Det anføres i den forbindelse, at hvis kommunen vælger at anlægge en natursti gennem området, bliver det vanskeligt at anvende området som hidtil til dyrehold, idet disse dyr vil blive generet af, at

der bliver meget gående trafik i området. Samtidig vil det være umådeligt svært at holde dyrene inde i deres indhegning, idet lodsejeren ikke til stadighed kan overvåge, om den gående trafik sørger for at lukke eventuelle låger forsvarligt efter sig. Etablering af en natursti op og ned ad et område, der i jagtmæssig henseende er attraktiv, vil desuden gøre det umuligt at udnytte dette potentiale, idet det vil være uforsvarligt at drive jagt i et område, hvor offentligheden har ubegrænset adgang. Lodsejeren finder herefter, at kendelsens indhold om, at fredningen ikke skal være til hinder for anlæggelse af stier i det fredede område, skal udgå. Lodsejeren finder tillige ikke, at området af hensyn til dyrelivets fred skal holdes åbent og tilgængeligt for offentligheden, og det gøres i den forbindelse gældende, at fredningsbestemmelsen om offentlighedens adgang til området bør udgå.

Sagsrejsernes bemærkninger til klagerne

Furesø Kommune har til klagen fra Agrovi Advokater navnlig anført, at kommunen har pligt til at udarbejde forslag til plejeplan, men kommunen har ikke beføjelser til endeligt at afgøre indholdet i plejeplanen. Efter fredningskendelsens § 5 skal Furesø Kommune således udarbejde plejeplan for hele området, og plejeplanen kan indeholde bestemmelser om de af lodsejeren nævnte forhold. Plejeplanen skal godkendes af grundejerne, Danmark Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet, og såfremt enighed ikke opnås, skal sagen forelægges Fredningsnævnet til afgørelse, jf. § 5 i fredningskendelsen.

Da fredningens formål bl.a. er at bevare og forbedre levedygtigheden for plante- og dyreliv, at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter samt forbedre offentlighedens adgang, skal plejeplanen beskrive, hvordan disse mål opnås. Aktiviteter, der strider imod fredningens formål, kan også reguleres gennem plejeplanen. Bestemmelser vedr. tilskuds fodring, antallet af dyreenheder og hegning fastlægges i plejeplanen med henblik på at regulere aktiviteterne med fredningsformålet for øje. Der er således ikke tale om et generelt forbud mod tilskuds fodring eller opsætning af hegn. Antallet af dyreenheder kan dog på arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 i en vis grad reguleres uafhængigt af plejeplanen, da overgræsning kan føre til tilstandsændring, jf. naturbeskyttelseslovens § 3.

Fredningsbestemmelsens § 3 vedr. forbud mod opførelse af bygninger gælder ikke for etablering af læ- og foderhuse, der reguleres gennem plejeplanens bestemmelser. Der er således ingen hindringer i fredningen for at opfylde dyrevelfærdslovgivningens krav.

Vedr. lodsejers indsigelser om muligheden for anlæggelsen af natursti bør det bemærkes, at det i fredningskendelsen bestemmelse herom hedder: "fredningen er ikke til hinder for anlæg af stier efter lovgivningen herom." Bestemmelsen er indsat på baggrund af et af Værløse Kommune fremsat ønske om en ca. 250 m lang sti, der skal forbinde de eksisterende stier i området. Da kommunen fremsatte øn-

sket, var det med tanke på, at gennemførelse skulle ske efter vejlovgivningens regler og altså med passende erstatning i forhold til påførte gener. Det er i øvrigt kommunens opfattelse, at gener i vid udstrækning vil kunne undgås gennem udformning af stiforløbet. Det bør være muligt at anlægge stien langs kanten af eksisterende hegn samt at opsætte klaplåger, eller alternativt dyreriste, hvor passage ikke kan undgås. En offentlig natursti vil kunne regulere den gående færdsel på ejendommen og således minimere evt. forstyrrelse af græsningsdyrene og påvirkningen af dyrelivet i øvrigt, herunder fugle i og ved engene ved Præstesø, da stien vil lede færdslen langs med kanten af indhegningerne. Endelig er kommunen bekendt med, at Skov- og Naturstyrelsen (nu By- og Landskabsstyrelsen) har udbredt positive erfaringer med at tillade færdsel i indhegnede arealer, hvor der græsser dyr.

Danmarks Naturfredningsforening

Vedr. klagen fra Furesø Kommune.

Danmarks Naturfredningsforening finder, at der skal foregå en oprydning i Kubens område i forbindelse med offentlighedens adgang til området og en kommende naturpleje.

Området er pt. ryddet til et niveau, hvor det er forsvarligt at sætte får på området i forbindelse med bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo og naturpleje. Det betyder bl.a., at natotråd er fjernet og "bastionerne" er sikret, så der ikke er skjulte huller. Når fårene har græsset i bund, vil det sikkert vise sig, at der ligger flere effekter, der skal fjernes. Herudover skal el-kabler i området fjernes, og pigtråden på det gamle yderhegn skal væk. Foreningen mener ikke, at der skal ske en total oprydning, idet "bastioner", kampestenshuset mv. er kulturspor, som skal forblive uforstyrret i området.

Foreningen havde i sit oprindelige fredningsforslag ønsket et par småbygninger fjernet i forbindelse med fredningen. Disse småbygninger ønskede kommunen imidlertid bevaret - og de er således ikke omfattet af den oprydning, som bør ske af hensyn til fredningen. Ligeledes var Hjortøgaard i forsvarelig stand sikkerhedsmæssigt, da fredningspåstanden blev rejst, og Kuben overtog området. Det forfald, der senere her er foregået, må også være fredningen uvedkommende.

Vedr. klagen fra Thomas Mollerup Skov.

Thomas Mollerup Skov har fået fredet 5-6 ha jord, hvoraf de største dele er beskyttet eng og mose, og som i dag er et åbent område under afgræsning med får og kvæg. Klager udfører i dag en god naturpleje af området, som ligger fint i tråd med fredningens formål.

For så vidt angår det af klager anførte om en kommende plejeplan, så er der i fredningen netop taget højde for, at en plejeplan er et fælles projekt, der skal tilgodese naturen, og at f.eks. en vis tilskuds-fodring kan blive nødvendigt ved helårsafgræsning, som er en god naturpleje for dette og andre områder inden for fredningen. Foreningen har derfor opfordret til at få fjernet fredningsudkastets gene-

relle forbud mod tilskuds fodring. Det anføres endvidere, at fredningens plejeplan er en mulighed for bedre at kunne tilgodese det vilde plante- og dyreliv, men den kan ikke pålægge lodsejeren særlige udgifter. Foreningen har derfor ikke nogen begrundet frygt for, at klagers naturinteresse ikke vil blive tilgodeset i den forbindelse.

Danmarks Naturfredningsforening har gennem hele forløbet været modstander af etablering af natursti i det fredede område tilhørende klager, idet det er foreningens opfattelse, at stien vil være overflødig og give problemer for naturplejen. Der henvises i den forbindelse bl.a. til, at området er meget lille, og at der er offentlig sti langs hele vestsiden af arealet med udsigt til Præstesø.

Andre udtalelser

By- og Landskabsstyrelsen har for så vidt angår klagen fra Furesø Kommune om, at kommunen skal udføre oprydningen på det areal, der ejes af Kuben, anført, at dette efter styrelsens opfattelse er et naturligt led i området pleje set i lyset af fredningens formål med hensyn til at sikre og forbedre offentlighedens adgang og at sikre og udvikle området rekreative interesser. Styrelsen mener på denne baggrund, at klagen bør afvises.

Naturklagenævnets afgørelse

I sagens behandling, herunder besigtigelse og møde på stedet den 8. september 2008, har deltaget 9 af Naturklagenævnets 10 medlemmer: Bent Jacobsen (formand), Ole Pilgaard Andersen, Martin Glerup, Leif Hermann, Mogens Mikkelsen, Jytte Scharling, Anders Stenild, Poul Søgaard og Jens Vibjerg.

Naturklagenævnet har ved anden afgørelse af dags dato truffet afgørelse om erstatningen for fredningen.

Naturklagenævnet udtaler enstemmigt:

Fredningen gennemføres med den afgrænsning, som fredningsnævnet har bestemt.

Bestemmelsen om, at fredningen ikke er til hinder for anlæg af naturstier, udgår. Offentligheden skal ikke have adgang til arealer tilhørende lb. nr. 4, som er hegnede af hensyn til græssende dyr.

Tilskuds fodring samt opstilling af læ- og foderhuse må ske med plejemyndighedens godkendelse.

Bestemmelsen om, at plejeplanen kan regulere afgræsning suppleres med bestemmelse om, at græsningstrykket kan nedsættes til maksimalt 0,5 ungdyr/ha – eller tilsvarende dyr i henhold til omregningstabel.

Idet fredningsnævnets afgørelse ophæves, fastsættes herefter følgende fredningsbestemmelser for det område, som er vist på medfølgende fredningskort:

§ 1 Fredningens formål

Det er fredningens formål:

- at bevare og forbedre levedmulighederne for plante- og dyreliv
- at sikre områdets landskabelige, biologiske, kulturhistoriske og geologiske kvaliteter
- at sikre og forbedre offentlighedens adgang
- at sikre og udvikle områdets rekreative kvaliteter.

§ 2 Fredningsområdet

Området fremgår af det til denne kendelse hørende fredningskort. Arealet er på ca. 67 ha. De ovenfor beskrevne delområder er anført på kortet.

§ 3 Tilstandsændringer

Med mindre det er tilladt nedenfor, må der ikke

1. foretages terrænændringer
2. opføres bygninger
3. opgraves vilde planter
4. deponeres affald
5. gødskes, sprøjtes eller kalkes
6. tilskuds fodres, med mindre det tillades i en plejeplan
7. opsættes skilte uden tilsynsmyndighedens godkendelse.

Eventuel genplantning skal ske med løvtræer, der er naturligt forekommende på egnen.

Der skal ske en oprydning på arealet, herunder - efter aftale med ejeren - fjernelse af overflødige bygninger og tekniske anlæg, efter tilsynsmyndighedens nærmere bestemmelse. Arbejdet udføres af Furesø kommune uden udgift for ejeren.

Fredningen er ikke til hinder for, at vandindvinding kan ske som hidtil.

§ 4 Plejeplaner

Furesø Kommune skal udarbejde plejeplan for hele området.

Den første plejeplan skal gælde for højst 5 år, de følgende for højst 10 år ad gangen.

Plejeplanen kan indeholde bestemmelser om tilstandsændringer og andre foranstaltninger, der skønnes egnet til at forbedre forholdene for dyre- og plantelivet eller findes hensigtsmæssige for at opretholde eller forbedre de landskabelige og kulturhistoriske værdier.

Træfældning, buskrydning, hegning, jordbearbejdning, tilsåning, afbrænding og nyplantning kan kun ske med tilladelse fra plejemyndigheden i henhold til en plejeplan.

Plejeplanen kan regulere afgræsning ved at bestemme dyrearter/dyreracer og antallet af dyr, samt fastsætte tidspunkter for disse foranstaltninger. Græsningstrykket kan nedsættes til maksimalt 0,5 ungdyr/ha – eller tilsvarende dyr i henhold til omregningstabel, se fodnote¹. Omregningsfaktorer mellem dyrearterne er fra ”Det rette græsningstryk afhænger af målet med plejen”, maj 1997, Forskningscentret for Skov og Landskab, Miljø- og Energiministeriet.

Plejeplanen kan indeholde forslag til etablering af læ- og foderhuse til græsningsdyrene. Tilskuds-fodring samt opstilling af læ- og foderhuse må ske med plejemyndighedens godkendelse.

Forslag til plejeplan skal sendes til grundejerne, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Friluftsrådet, der skal have lejlighed til at udtale sig, inden kommunen endeligt vedtager plejeplanen.

§ 5 Offentlighedens adgang

Området skal holdes åbent og tilgængeligt for offentligheden. Dette omfatter også arealer, som er hegnede af hensyn til græssende dyr. Offentligheden skal dog ikke have adgang til de dele af matr. nr. 13b, 13c og 13i, der er indhegnede af hensyn til græssende dyr.

Plejemyndigheden kan af hensyn til bevarelse af plante- og dyrelivet fastsætte regler for begrænsning af offentlighedens færdsel i området.

¹ Et ungdyr er et ungkreatur i alderen 18-30 måneder. 0,5 ungdyr pr. ha svarer til følgende dyrearter i antal pr. ha:

0,5 Voksen ko (sortbroget og tilsvarende størrelse malkekvæg)
 1,0 Kalve, første græsningssæson (6-18 måneder)
 0,31 Ammeko (stor race, charolais, skovkvæg og lign.) med kalv
 0,36 Ammeko (mellemstor race, hereford, angus og lign.) med kalv
 0,42 Ammeko (lille race, galloway, skotsk højlandskvæg, m.fl.) med kalv
 3,33 Voksne får og geder
 7,14 Lam og gedekid
 0,63 Små hesteracer og ponyer (islandske heste, nordbakker og lign.)
 0,33 Store hesteracer

På de arealer, der er vist på vedhæftede kortbilag, har offentligheden ikke adgang, før tilsynsmyndigheden giver tilladelse hertil i medfør af jordforureningslovens § 8. Fredningen er ikke til hinder for undersøgelser og afværgeforanstaltninger i henhold til § 6 i samme lov.

§ 6 Særbestemmelser

Fredningen er ikke til hinder for, at der f. eks. kan indrettes naturskole eller andre friluftrelaterede aktiviteter i de eksisterende bygninger. Disse bygninger kan endvidere anvendes til rekreative formål, offentlige toiletter m.v.

Der kan opstilles informationstavler, borde/bænke m.v. i tilknytning til eksisterende bebyggelse.

§ 7 Tilladelser efter naturbeskyttelsesloven, skovloven og planloven

Foranstaltninger, der tillades eller udføres i medfør af ovenstående fredningsbestemmelser, kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 38, stk. 6 og 7 foretages uden særlig tilladelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 (beskyttede naturtyper m.v.), § 16 (søbeskyttelseslinje), § 17 (skovbyggelinje), § 18 (beskyttelseslinje omkring fortidsminder), skovloven samt planlovens § 35.

§ 8 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne §§ 3-6, når det ikke vil stride mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50.

På Naturklagenævnets vegne

Bent Jacobsen
Viceformand

Afgørelsen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. naturbeskyttelseslovens § 82. Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder, jf. lovens § 88, stk. 1.

Fortegnelse
over de matrikelnumre, der helt eller delvist er omfattet af Naturklagenævnets afgørelse af 6.
maj 2009

Kirke Værløse, By

Matr. nr. 12a, 12b, 12e, 12f, 13a, 13b, 13c, 13i

Søndersø, Værløse

Matr. nr. 1a